

**Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei
Praecepta Pars ...**

Tractatus II. In I. Præceptum De Fide, Spe, Charitate, Religione, & Peccatis
oppositis

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1711

Sectio IV. De reliquis peccatis contra Charitatem proximi, invidia, irâ,
discordia, contentione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-59952](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-59952)

SECTIO IV.

De reliquis peccatis contra Charitatem proximi.

Invidiâ, irâ, discordiâ, contentione.

SUMMARIUM.

48. Invidia, quid, quale, & quantum peccatum?
 49. Quid timor, prima invidia affectio?
 50. Quid zelus, seu æmulatio, secunda invidia affectio?
 51. Quid Nemesis, seu indignatio, tertia invidia affectio?
 52. Ira, quid, quando, & quale sit peccatum?
 53. Discordia, quid, quando, & quale sit peccatum?
 54. Contentio, quid, quando, & quale sit peccatum?

§. I.

Invidiâ

Definitur: *odium aliena felicitatis. Tristitia de bono alieno inordinata.* Sed clarissime ex D. Thoma 2. 2. q. 63. a. 1: *Invidia est tristitia de bono alieno æstimato ab invidente ut malo proprio: quatenus scilicet minuit, & obscurat propriam invidentis excellentiam: quo, licet simillimum, & valdè annexum, tamen differt à peccato odii proximi. Odio enim quis malè vult proximo, gaudet de ejus malo, & consequenter etiam tristatur de ejus bono, sed absolute, & in ordine ad ipsum tantum proximum, quatenus nimirum proximi bonum est. Invidiâ autem solùm tristatur de bono proximi non absolute, sed in ordine ad ipsum tantum invidentem, quatenus nimirum invidus bonum proximi æstimat malum proprium. Est ergo invidia genuina proles superbia.*

bia.

bia, cujus inordinatio consistit in hoc, quod
ita inordinate amet, vel appetat sibi propriam
excellentiã in bonis veris, vel fictis, ut nolit
modi, vel similia bona inesse proximo suo:
que, si videat ea proximo inesse, invidet, tristet
ac velut ringitur amarulento affectu. Præceptum
D. Augustinus lib. 11. De Genesi ad litt. c. 11.

*Amando quisque excellentiam suam, vel parvam
invidet, quod ei coæquentur: vel inferioribus,
quod ei coæquentur: vel superioribus, quod ei
coæquetur.* Hæc Sanctus. Jam ad penitentiam
ligendam malitiam hujus peccati frequentissimè
gnaviter advertendum est.

I. Invidia peccaminosa, & mortaliter
non consistit in tristitia de bono alieno ea præ-
ratione apprehenso, ut malo proprio, seu
nuente propriam invidentis excellentiam; hoc
enim per se malum non est, nam supra con-
mus, licitè nos posse gaudere de malo alieno præ-
cise apprehenso ut bono proprio: cur non in-
tra similiter liceat tritari de bono alieno præ-
apprehenso, ut malo proprio: Plus, ergo requiritur
invidia peccaminosa, & in communissima sen-
tentia mortaliter mala. Itaque directè, sicut dicitur
mus mox de ira (iram scilicet secundam se esse
passionem indifferentem: iram inordinatam & suc-
cessivam in ipso motu tantum esse venialem in
genere suo: iram tandem inordinatam, & ex-
cessivam in appetitu vindictæ injustæ esse mortalem
ex genere suo contra charitatem) ita planè dicitur
dum: invidiam quatenus præcise est tristitia de
bono

bono alieno, ut malo proprio apprehenso, esse passionem indifferentem, quippe, quæ etiam bona esse, & ad bonum finem dirigi possit: invidiam inordinatam in ipso motu solo excedentem, vel amaram nimis, de se esse venialem: invidiam denique inordinatam adversus proximum, quatenus nimirum procedit ad verum odium proximi, nocendo, & tristando ei inesse tale bonum, etiam ut ipsi bonum est, ei malum volendo, etiam ad insidias, detractones, aliave mala procedendo &c. omninò esse peccatum mortale, omnes fatentur. Et quia reverà in praxi talis solet esse invidia invidorum, ideò meritò

II. Invidia juxta communissimam sententiam est peccatum mortale ex genere suo, nimirum quatenus præfatò modò involvit odium proximi, & simpliciter non vult, dolet, & tristatur, tale bonum inesse proximo. Sic enim duplicem malitiam involvit: *Unam* contra charitatem proximi, ut palam est: *Alteram* specialem contra voluntatem Dei: cum enim voluntas Dei sit immediata causa distributionis bonorum, ac donorum omnium, voluntati Dei repugnare convincitur, qui invidet, vel tristatur de bono, vel dono à Deo dato proximo, ideòque peccat mortaliter, nisi imperfectio actus, & parvitas materiæ excuset. Imperfectio actus quidem: sunt enim quidam naturâ proni ad invidiam (quod etiam in brutis advertimus) adeòque facillè moventur ad invidiam in proximum; qui motus, si rationom omninò præveniant, culpâ vacabunt; si aliqualis semiplena tantum

tantum advertentia accedat, veniales evadunt, nam ut etiam advertit S. Thom. *cit. 4. 3.* contra aliquos primos motus invidiæ invenire quædam que etiam in viris perfectis, qui sunt peccata venialia. Similiter ob levitatem materia, proinde solum aliquod leve bonum, fortunam, lucrum, & invidere, non tamen animo invidendi etiam in mala, jora, vel quævis bona, non nisi veniale erit.

III. Invidiæ ergo peccati gravitas mensuratur est ex magnitudine boni corporalis, vel spiritualis quod invidetur. Hinc omnium gravissima est invidiæ species, atque peccatum in Spiritum Sanctum, quod dicitur *fraterna charitatis invidia*, quâ scilicet ipsa bona spiritualia, ac dona Spiritus Sancti, atque adeo ipsam charitatem & gratiam Dei, virtutem ac sanctitatem proximo invidet, & inesse tristatur, quia nimirum illam propriam suam excellentiam minuere, sui vilipendium causare, aut certè vitam, & actus suos destruere, & condemnare videt, vel æstimat. Unde odium detractiones, temeraria judicicia, perfections honorem, tandem & homicidia. Talis invidia mortifera Cain occidentis fratrem suum Abel: de quo 1. Joan. 3. *Hæc est annuntiatio quam audistis ab initio, ut diligatis alterutrum. Non sicut Cain, qui ex maligno erat, & occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera ejus maligna erant, fratris autem ejus justa.* Simili invidia rabidi clamant Sap. 2. *Circumveniamus hominem justum, quoniam invidiam dissimilis est operibus nostris.* Gravitas

*Volit ad videndum, quoniam dissimilis est aliis
viti illius. Vide S. Augustinum lib. 1. de serm.
Domini in monte c. 43.*

IV. Invidia denique iure optimo computatur
inter peccata capitalia: quippe plurimorum, &
omnium ferè peccatorum contra proximum ca-
put, & causa. Ejus à S. Gregorio l. 31. *Moral.*
c. 17. quinque assignantur fãliã. 1. Odium, quod
quis mala vult illi cui boni invidet. 2. Susurra-
tio, quæ apud alios invidum reddere molitur eum,
cui invidetur, adeoque amicitiam dissolvere. 3.
Detractio, quã famam denigrat bonam, quam pro-
ximo quis invidet. 4. Exultatio in adversis. 5. Af-
flictio in prosperis proximi. Et hæc est pœna con-
tinua invidi, quã suo livore tabelcit, ac velut ser-
pentina mortificatione eor exedit. Psalm. IIII.
*Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fre-
met, & tabesceat, desiderium peccatorum peribit.*
Et optimè D. Nazianzenus *orat.* 27. inquit: *So-
lus in omnibus affectibus iniquissimus simul & a-
quissimus, invidia est: iniquissimus, quia bonis
omnibus adversus est: æquissimus, quia dominos
suo exest & conficit.*

Advertendum tandem, hic invidiã perfimiles esse
alias tres affectiones. Timoris, Zeli, & Nemesis,
multum tamen differentes, prout optimè explicat
S. Thomas 2. 2. q. 36. a. 2. Accipe compendium.

Timor.

Affectus timoris est tristitiã de bono alterius, 49
quatenus nobis, aliis, vel Reipublicæ no-
xium est, vel esse prudenter judicatur (secluso
THEOL. MORAL. PARS II. A a nimi-

nimirum iudicio temerario) Et hæc affectio
 se bona, & licita est: scilicet enim boni tristatur
 de prosperitate, divitiis, potentiâ, dignitate imp
 rum, quatenus iis abutentes nobis, proximis, Reip
 publicæ, vel Ecclesiæ nexii sunt, aut damna int
 runt. Quâ ratione D. Gregor. lib. 22. Moralium
 6. dixit: *Evenire plerumque solet, ut non amant
 charitate, & inimici in ruina latifcet, ut
 sum eius gloria sine invidia culpa contrister:
 & ruente eo quosdam bene erigi credimus: & pro
 ciente illo, pleròsque injustè opprimi formidamus.*
 Hæc S. Doctor. Sic licitè tristamur de doctrinæ
 eloquentia, dexteritate hæretici, quia his malis
 in errorem inducit, vel in errore confirmat, ideoque
 Ecclesiæ & salutis animæ noxius est. Certe S. Ambrosius
 brosius contra Augustinum adhuc Manichæum
 in publicis Lytaniis orâsse fertur: *ab Antiochiano
 Logica, libera nos Domine.* Sic licitè tristamur
 de dignitate, vel officio collato alicui, quem no
 mus, vel prudenter timemus officio non frui
 cere, eòve abuti in damnum nostrum, proximo
 rum &c. vel Reipublicæ &c. (secus esset: si
 steris de officio collato alicui, quem scis
 acturum, tibi, tuisque similibus debitas penam
 flicurum, abusus non toleraturum &c.) De
 rentia huius affectus timoris ab invidia manichæ
 est. Iusta enim est causa tristandi de bono proximi,
 mi, quatenus eo abutitur ad peccatum, nostrum
 vel aliorum damnum: At minimè est iusta causa
 tristandi de bono proximi, quatenus putamus
 nui nostram excellentiam, quod est superbia.

contra Charitatem, qua ex proximi bono & felicitate, ob amoris & amicitiae unionem, nobis potius aliquid excellentiae accedere, judicare, adeoque gaudere deberemus; amicorum enim omnia communia sunt, saltem quoad affectum, si non usum.

Zelus,

Seu æmulatio: est tristitia de bono proximi, non quia ipsius est, sed quia simile bonum nobis deest; seu quia nos eo caremus. Quo patet differentia hujus affectus ab invidia; hæc enim quis tristatur de bono alterius, quia alterius est, & ideo suam excellentiam minuere putat: zelus autem, vel æmulatio non tristatur de bono alterius in se, quasi nolit habere ipsum bonum, & occasionem boni alterius, sed præcisè tristatur de propria penuria, quòd quis scilicet non habeat simile bonum. Et hic affectus bonus est, ac laudabilis, non tantum quoad bona spiritualia, virtutes, merita, bona opera: talem enim æmulationem præcipit Apostolus I. Corinth. 12. *Æmulamini Charismata meliora*: Eoque sensu D. Hieronymus Epist. ad Latam de ejus filia scripsit: *habeat socias, cum quibus discat, quibus invideat, quarum laudibus mordeatur*: Verum etiam quoad bona naturalia, vel corporalia, temporalia, utpote quod scientias, artes, industrias, lucra &c. studentes enim, vel artes addiscentes, videntes aliorum profectum meritò tristantur de suo defectu, quo ipsi excitentur ad proficiens studium. Artifex videns alios suam industriam familiam suam benè alere, ditescere, meritò æmulatur, & dolet, se non posse ita prospere

prosperare. Mercator, vel caupo pleròsque plurimos emptores, vel hospites ad suum vicium divertere, licitè quidem dolet de illo concitari, quatenus suum detrimentum est, & cessatio lucris, quod alioquin justè habere posset; at non dolere, & absque peccato odii, vel vindictæ dolere, quatenus concurrant ad vicinum, quatenus ille concitari suo vicino suo bonus est. Quæ benè notanda, & discernenda sunt confessario.

Nemesis,

Si *S*eu indignatio est affectus: quo quis trillit bona temporalia (nam in spiritualibus non potest habere locum) ut divitias, dignitates, officia, beneficia &c. obvenire impiis, vel indignis. Quod ipso differt ab invidia, quâ quis tristatur de bono alterius, non quatenus alteri indignè obvenit, sed quatenus suam excellentiam obscurat ex superioritate. Hæc affectio, & tristitia vitiosa est & mala, si tendat in bonum proximum indigni, aut quatenus solutè bona proximi sunt, sic enim est contra caritatem, quâ proximo quodvis bonum suum vult & gaudere debemus; aut quatenus talia bona de dispositione divina ob certos, & semper honestos, etiam indignis proveniunt: sic enim superbia, blasphemia, & est contra Voluntatem Dei, cui voluntas nostra in voluto formali cognito semper conformari debet. Unde contra hanc tristitiam dicitur Psalm. 36. *Noli amulari in eo, qui speratur in via sua; in homine faciente iniustitias &c.* Bona autem, & licita potest esse hæc tristitia & affectio *Nemesis* de bono indignis contingere.

si bona illa considerentur, prout humana voluntate contra justitiam, & voluntatem indignis obveniunt, aut prout eis indignus ad peccandum abutitur. Sic Navar. c. 23. 118. cum Layman. lib. 2. tract. 3. c. 10. n. 2.

§. II.

Ira

Definitur communiter: inordinatus appetitus vindictæ. Sed explicatiùs noster Marchant. tom. 2. tract. 6. tit. 2. §. 2. conclus. 2. Inordinata animi commotio vindictam, vel quasi vindictam inordinatè, vel injustè appetentis. Iræ enim peccaminosæ duplex est inordinatio. Una ex parte ipsius motûs iræ, seu modi irascendi, ut si nimium interiùs excandescas, vel exterius per signanimis patefacias. Altera ex parte objecti, seu vindictæ, ut si proximo appetas vindictam injustam, vel justò majorem,

II. Ira inordinata primo modo, quoad motum passionis, seu modum irascendi nimium, est peccatum veniale ex genere suo. Est enim excessus voluntarius in passione animi de se indifferente, quippè quæ etiam bona, & virtuosa esse possit, ut si eâ utamur ex motivo virtutis, & zelo justitiæ, ad propulsandum, vel vindicandum malum peccati in nobis, vel aliis nostræ curæ commissis; juxta illud Psalmi 4. *Irascimini, & nolite peccare*: excessus autem, vel inordinatio in re indifferente per se culpam venialem non excedit, juxta regulam jam sæpiùs repetitam. Rectè tamen docet *Merchant. cit.* iram etiam hac inordinatione

motus etiam seclusâ vindictâ injustâ, evadere peccatum mortale ratione enormis excessus, & deformitatis in irascendo, cum quis deliberat, & volens motus iracundiæ adeo exerceat, ut vel facit, ut erumpat in enormes gestus, clamoribus, contumelias, spumas, membrorum contorsiones, ut gravissima injuria hominis constitutionem faciat. Talis utique peccat mortaliter: Quia imaginem DEI, ac creaturam rationalem enormiter dehonestat, & deturpat, maximeque indecenter substantiæ rationali. Unde SS. Patres passim docent per iram hominem mutari in bestiam, imò in dæmonem. Et rectè tres solent assignari iræ species. *Rancor, Insania, Furor.* Rancor est ira, quatenus causat, & continet interitum indignationem, aversionem, odium, vindictam. *Insania*, quatenus mentem rationis usu privat. *Furor*, quatenus, in ejusmodi inordinatos, & enormes motus erumpit.

III. Ira inordinata secundo modo, quatenus ordinatum appetitum vindictæ inferendæ, expeccatum mortale ex genere suo; quippe directè pugnans Charitati, quatenus proximo inordinatè malum appetit: ac etiam justitiæ, si actu in injuriâ vindictas erumpat. Hujus communiter quatuor assignantur gradus. 1. Cum quis appetit vindictam in immeritum: 2. Etsi in meritum, tamen ultra meritum: 3. Etsi in quomodocumque meritum, tamen præter ordinem; ut si amico appetas vindictam, vel pœnam propriam auctoritate per te infligendam. 4. Etsi omnia

his servatis, tamen appetatur vindicta non ad debitum, ut justa est, ex zelo iustitiæ, ac odio iniquitatis sed merè ut fatiativa animi tui malevoli, ex odio personæ, amore proprio, vindicandi libidine. Tribus prioribus modis est peccatum contra iustitiam, quarto modo contra charitatem tantum, ubique mortale ex genere suo, de quo nulla difficultas.

IV. Ira utrovis modo inordinata meritò computatur inter peccata capitalia, quippe plurimorum peccatorum, ac malorum caput, & origo, quæ nimis nota. Sex tamen ejus peculiare filia, ac soboles enumerantur à D. Gregorio *lib. 31. moral. c. 17.* Nimirum *indignatio, tumor mentis, clamor, contumelia, rixa, blasphemia.* Ira enim, aut remanet intus in corde: & sic innascitur *indignatio*, seu aversio & affectus inordinatus in proximum, ex eo quòd apprehendat se indignè à tali tractari. Et consequenter. 2. nascitur *tumor mentis*, quo quis morosè excogitat diversas vias vindicandi, iisque cogitationibus animum tumefacit, & inflat: & tunc est peccatum pro ratione vindictæ cogitatæ gravis, vel levis, mortale, vel veniale. Indignatio autem plerumque veniale est, nisi ad gravem proximi contemptum procedat. Aut ira ulterius erumpit in os, & sic. 3. nascitur clamor, indignationis index, cum iratus vocem tollit, multa inordinatè, & confuse effundens. Id Christus *Matth. 5.* significat per vocem *raca*, quod nihil distinctè significat sed solum motum indignationis exprimit. Et hic clamor per se peccatum veniale est. Consequenter autem

4. nascitur *contumelia*, interni contemptus in
 quâ quis proximo malum obicit intentione
 inhonorandi: quod Christus expressit per verbum
fatue, quo omnis contumelia aperta significatur.
 Peccatum mortale ex genere suo. Aut ira erumpit
 in ipsum opus, & actualem vindictam, &
 5. nascitur *rixa*, percussio, vulnera, cædes.
 consequenter, maxime, si vindicta non succedat.
 6. etiam *blasphemia* in ipsum DEUM. Omnia
 mortalia ex genere suo, de his nulla controversia.
 Hæc quidem jam supra Tractatu proceriali in
 ne de peccatis Capitalibus descripta, hic proprio
 ordinem repetere libuit.

§. III.

Discordia.

§ 3 **D**efinitur à *S. Thom. q. 37. a. 1.* Dissensio
 voluntatum circa bonum, quod ex charitate
 mare debemus. Opponitur charitati, quæ necesse
 sario causat concordiam, consensionem & pacem
 voluntatum in bonum. Et hinc dicitur

I. Dissensio voluntatum *circa bonum*. Nam
 sensio, & discordia voluntatum circa malum,
 mala, & vitiosa, sed bona & laudabilis est. De qua
 Saluator Matth. 10. *Non veni pacem mittere, sed
 gladium: veni enim separare hominem adversum
 patrem suum &c.* docens nimirum, ne parentibus quo-
 dem, aut cognatis consentiendum, aut obtempera-
 dum esse circa malum, sed generose repugnandum
 cum ad malum inducere, vel a bono proposito
 pedire vellent. Ut etiam alibi significat se sequenti-
 bus præcipiens odium parentum, & cognatorum.

II. Cor.

II. Circa bonum, quod ex charitate amare debemus: seu in quo cum proximo consentire tenemur, utpote quod necessarium, utile est ad Dei gloriam, & nostram, ut proximorum salutem spirituales, vel corporales; in his enim scienter à proximo dissentire est peccatum contra charitatem, juxta rationem materiæ gravis, vel levis, mortale, vel veniale. *Communis DD.*

III. Nullum autem peccatum discordiæ erit dissentire à proximo circa aliquod bonum, in quo concordare obligati non sumus: utpote si socio petente, ut cum eo in Religionem intres, certam peregrinationem suscipias, consentire nolis, utique non peccas. *Omnes cum S. Thoma cit.* Item, si nolis consentire, ut proximus consequatur aliquod bonum ipsi non debitum, non quod ipsi bonum non faveas, sed quod tuam, vel alterius commoditatem præferas proximo.

IV. Denique dissensio voluntatum ex ignorantia inculcata orta, cum scilicet unus hoc, alter aliud rationi magis consentaneum, aut ad Dei honorem, vel proximi utilitatem convenientius judicat probabili ratione (qualis fuit dissensio inter Paulum, & Barnabam) culpâ vacat. per se loquendo: salva nimirum aliâ charitate, & secluso scandalo, ut ex *S. Antonino* notat *Laym. lib. 2. tract. 3. c. 11. n. 1.*

§. IV.
Contentio.

Definitur à *S. Thoma 2. 2. q. 38. a. 1. Im-54*
pugnatio veritatis cum confidentia clamorosa.
Explico breviter.

A a § I. Im-

I. Impugnatio veritatis dupliciter fieri potest vel intentione formali; ut cum quis veritatem certam, & agnitam impugnat; vel intentione materiali, ut cum quis impugnat doctrinam aliquam, perinde habens siue falsa, siue vera sit, aut ignorantia culpabili, vel crassâ putat esse falsam, quod tamen posset, & deberet scire esse veram.

II. Contentio utroque modo (dummodo ratio fiat, non solum exercitii, disputationis, alterius scientiam examinandi, vel explorandi causâ, quod licitè fit) ex genere suo mortalis contra charitatem, quâ tenemur cum proximo consentire in bonis ipsi necessariis: veritas autem sapè necessaria est proximo, cum quo contendimus, vel iis, qui audiunt; utpote si contentio de re ad salutem animæ vel corporis, ad famam vel fortunam pertinente; tunc enim impugnantia contentiosè veritatem, utique est peccatum contra charitatem. Er quidem scienter impugnantia veritatem agnitam, maximè in rebus fidei, salutis, est peccatum gravissimum in Spiritu sancto, scilicet *agnita veritatis impugnatio*, cui merito Apostolus *ad Galat. 5.* inter peccata contra Spiritui contraria, & à Regno Dei excludenda numerat contentiones, & rixas.

III. Additur: *cum confidentia clamorosa*. Quòd licèt ad essentiam contentionis non pertinet, est tamen circumstantia accidentaliter agnoscenda, contentioni vitiosæ plerumque conjuncta. Et monet *D. Thomas cit.* etiam falsitatis impugnationem de se bonam, & laudabilem, *122a*

tamen vitari inordinatione clamoris, gestuum
&c. Item ex circumstantiis personarum, loci,
temporis non congruentibus, in quibus plerum-
que peccatum veniale, & quandoque etiam mor-
tale intervenire potest ratione scandali alieni, aut
lapsus proximi &c. idque maximè in contentione,
vel disputatione de rebus Fidei, dum aut non satis
doctus, aut coram non doctis & simplicibus con-
tendit, ut alibi notatum est. Et hinc.

IV. In jure Canonico c. *Quicumque de hereti-*
cis §. inhibemus. in 6. sub excommunicationis
sententia ferendæ prohibetur laicis, ne publicè,
vel privatim de Fide disputent, quòd tales ple-
rumque in rebus Theologicis non satis versati sint.
Verum hæc prohibitio locum non habet in casu
necessitatis, vel utilitatis magnæ, aut ipsius hæ-
retici, errantis adversarii, aut Catholicorum sim-
plicium audientium, si laicus satis doctus, & suf-
ficiens sit, ut observat Sanch. *lib. 2. moral. c. 6. n.*
7. Idque maximè in nostris partibus, ubi Hære-
tici tolerati cum Catholicis permixti sunt, & con-
suetudo viget, ut laici saltem privatim cum hære-
ticis disputent, idque sæpè utiliter, ac fructuosè,
imò sæpè fructuosius, quàm si Ecclesiastici, vel
Religiosi sint. Ut cum *Valentia* notat *Laym.*

cit. num. 3.

CA.